

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 2108/2020
10.03.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранислава Босиљковића, председника већа, Бранке Дражић, Данијеле Николић, Марине Милановић и Гордане Џакула, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Мирослав Рњаковић адвокат из ..., против туженог „Војвођанска банка“ а.д. из Новог Сада, ради утврђења ништавости и исплате, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 6043/18 од 11.09.2019. године, у седници већа одржаној 10.03.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 6043/18 од 11.09.2019. године.

ПРЕИНАЧУЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж 6043/18 од 11.09.2019. године у првом ставу изреке и пресуда Трећег основног суда у Београду П 6321/17 од 19.03.2018. године у делу трећег става изреке, тако што се се утврђује да је ништава одредба члана 4. став 1. алинеја 4. уговора о стамбеном кредиту за куповину непокретности ...-...-.../... закљученог 17.04.2008 године између странака и тужени обавезује да тужиоцу, на име стицања без основа, исплати износ од 464.693,31 динара са законском затезном каматом од 21.05.2008. године до исплате у року од 15 дана од достављања преписа пресуде.

Образложење

Пресудом Трећег основног суда у Београду П 6321/2017 од 19.03.2018. године, у првом ставу изреке утврђено је да је ништава одредба члана 4. став 1. алинеја 2. која гласи: “износ од 0,5% од динарског износа одобреног кредита на име накнаде за обраду кредитног захтева у моменту пуштања кредита у коришћење“, уговора о стамбеном кредиту за куповину непокретности ...-...-.../... закљученог 17.04.2008. године. У другом ставу изреке обавезан је тужени да тужиоцу, на име стицања без основа, исплати 58.821,95 динара са законском затезном каматом од 26.10.2017. године до исплате. У трећем ставу изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев којим је тужилац тражио да се утврди да је ништава одредба члана 4. став 1. алинеја 4. која гласи: „премију осигурања код Националне корпорације за осигурање кредита у износу од 3,95% од износа кредита. Уколико Национална корпорација за осигурање одбије да изда полису осигурања, корисник кредита нема право да од банке потражује износ већ наплаћене

премије“ означеног уговора о стамбеном кредиту, као и да се обавезе тужени да му на име стицања без основа износ исплати од 464.693,31 динара са каматом, а и у делу тражене камате на износ од 58.821,95 динара од 21.05.2008. године до 25.10.2017. године. У четвртом ставу изреке обавезан је тужени да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 59.292,84 динара.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 6043/18 од 11.09.2019. године, у првом ставу изреке потврђена је првостепена пресуда у делу трећег става изреке којим су одбијени тужбени захтеви за утврђење ништавости одредбе члана 4. став 1. алинеја 4. уговора о стамбеном кредиту за куповину непокретности од 17.04.2008. године и да се тужени обавезе да тужиоцу исплати износ од 464.693,31 динара са каматом, и у том делу је жалба тужиоца одбијена као неоснована. У другом ставу изреке укинута је првостепена пресуда у преосталом делу трећег става изреке и у првом, другом и четвртом ставу изреке, и у том делу је предмет враћен истом суду на поновно суђење.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужилац је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права, са предлогом да се о ревизији одлучи као о изузетно дозвољеној, на основу члана 404. Закона о парничном поступку.

По оцени Врховног касационог суда испуњени су услови за одлучивање о ревизији тужиоца као о изузетно дозвољеној, у смислу члана 404. став 1. ЗПП, јер су основани ревизијски наводи о различитом поступању судова у истој правној ствари, што указује на потребу одлучивања, ради уједначавања судске праксе.

Из наведених разлога је, на основу члана 404. ЗПП, одлучено као у првом ставу изреке.

Испитујући побијану пресуду, у смислу члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је оценио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац и тужени су 17.04.2008. године закључили уговор о стамбеном кредиту број ...-...-.../... којим је тужени одобрио тужиоцу кредит за куповину непокретности у износу од 234.096,25 СНФ, у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан пуштања кредита у течај.

Чланом 3. овог уговора уговорена је каматна стопа и предвиђено је да корисник кредита банци плаћа камату по променљивој номиналној каматној стопи у висини од 4,25% од дана пуштања кредита у коришћење. Обрачун камате врши се конформном методом. У случају да Национална корпорација за осигурање стамбених кредита одбије из било ког разлога осигурање кредита, примењиваће се променљива номинална каматна стопа која се у том моменту примењује на кредите који се не осигуравају код Националне корпорације за осигурање стамбених кредита, и која тренутно износи 8,75%.

Чланом 4. уговорени су трошкови кредита, па је у члану 4. став 1. алинеја 2. одређено је да корисник кредита преузима на себе обавезу да пре пуштања кредита у

коришћење, плати фиксни трошак за пријем захтева у динарској протввредности по званичном средњем курсу и то износ од 0,5% од динарског износа одобреног кредита на име накнаде за обраду кредитног захтева у моменту пуштања кредита у коришћење.

У члану 4. став 1. алинеја 4. одређено је да се корисник кредита обавезује да плати и премију осигурања кредита код Националне корпорације за осигурање кредита у износу од 3,95% од износа кредита, а уколико Национална корпорација за осигурање кредита одбије да изда полису осигурања, корисник кредита нема право да од банке потражује износ већ плаћене премије.

Дана 21.05.2008. године тужилац је туженом платио на име премије осигурања у корист НКОСК (Националне корпорације за осигурање кредита) износ од 464.693,31 динара.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су закључили да је неоснован тужбени захтев за утврђење ништавости одредбе члана 4. став 1. алинеја 4. уговора о стамбеном кредиту за куповину непокретности од 17.04.2008. године и за обавезивање туженог на исплату износа од 464.693,31 динара са каматом, с обзиром да се тужилац самим закључењем уговора сагласио са обавезом плаћања премије осигурања код НКОСК, а тиме је и остваривао знатне олакшице у погледу плаћања камате као битног елемента уговора. По налажењу нижестепених судова тужени није поступао супротно начелу савесности и поштења, начелу слободе уговарања и једнаке вредности узајамних давања, као ни супротно начелима из члана 10. и 11. нити одредби члана 26.ЗОО, већ се кретао у оквиру начела слободе уговарања.

Врховни касациони суд налази да је становиште нижестепених судова неправилно.

Одредбом члана 103. став 1. Закона о облигационим односима, прописано је да је уговор ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима, ако циљ повређеног добра не упућује на неку другу санкцију или ако закон у одређеном случају не прописује што друго. Уговор је ништав и кад је предмет обавезе немогућ, недопуштен, неодређен или неодредив, на основу одредбе члана 47. истог закона.

Појам уговора о кредиту, његова форма и садржина, отказ даваоца кредита и одустанак од уговора као и враћање кредита пре рока уређени су одредбама чланова 1065-1068 Закона о облигационим односима. Тим одредбама нису ближе уређена остала права и обавезе уговорних страна, па ни право банке да од корисника кредита наплати трошкове које је поводом закључења уговора о кредиту имала или који могу настати у току реализације уговора, али то право није ни искључено.

Законом о банкама („Службени гласник Републике Србије“, број 107/05) прописано је да банка, поред осталог, може обављати и кредитне послове (давање и узимање кредита). Тим законом није ближе прописана садржина уговора о кредиту, нити су прописана права и обавезе банке и клијента, али из члана 42. тог закона произилази да се на уговор закључен између банке и клијента примењују општи услови пословања које је банка дужна да истакне у својим просторијама на видном месту, најкасније 15 дана пре њихове примене. Према члану 43. наведеног закона, Народна банка Србије може прописати јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова,

камата и накнада банкарских услуга, и то нарочито по основу депозитних и кредитних послова.

Народна банка Србије је 30.06.2006. године донела Одлуку о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите („Службени гласник Републике Србије“, број 57/06) која је ступила на снагу 01.10.2006. године и важила је у време када су странке у овом спору закључиле уговор о кредиту. Према тачки 5. ове одлуке, понуда банке која се односи на депозите које банка прима, односно на кредите које банка одобрава, треба да јасно и недвосмислено садржи и податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, који у понуди треба да буду наведени и исказани тако да клијента ни једног тренутка не доведе у заблуду у погледу било ког елемента тих података. Подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе односе се на висину номиналне каматне стопе, износ накнада и трошкова које банка обрачунава у поступку одобравања кредита и износ накнада и трошкова који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о кредиту.

Из изложеног следи да банка има право на наплату трошкова и накнаду банкарских услуга и да зато одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове кредита није ништава, али под условом да је понуда банке садржала јасне и недвосмислене податке о тим трошковима. При том, понуда банке и на основу ње сачињени уговор о кредиту требали би да буду не само граматички разумљиви, већ и такви да клијент може на основу тачних и разумљивих података проценити економске последице које из уговорног односа за њега произилазе. Клијент се налази у подређеном положају у односу на банку, када је реч о могућности преговарања и нивоу информација, зато је важно да се природа стварно пружених услуга и трошкова може разумно схватити или извести из целокупног уговора. Осим тога, клијент мора бити у могућности да провери постоји ли поклапање међу различитим накнадама или услугама за које се оне наплаћују.

Дакле, тужени има право на наплату трошкова али само под условом да је његова понуда садржала јасне и недвосмислене податке о трошковима кредита тако да тужилац - корисник кредита ни једног тренутка не буде доведен у заблуду о којим трошковима је реч, односно из чега се исти састоје.

Према правном ставу усвојеном на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 16.09.2021. године о дозвољености уговарања премије осигурања, као обавезе корисника кредита код Националне корпорације за осигурање стамбених кредита, правно је ваљана одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да плати банци премије осигурања код Националне корпорације за осигурање стамбених кредита, под условом да је та обавеза јасно предочена кориснику кредита у предуговорној фази исказивањем ове врсте трошкова кредита и његовог процентуалног или номиналног износа у понуди. Банка није дужна да корисника кредита упозна са структуром и начином обрачуна премије осигурања.

У овом случају тужени није доказао да је у предуговорној фази, достављањем понуде информисао тужиоца, као корисника кредита, о врсти и висини свих накнада и других трошкова који падају на његов терет, па и трошкова премије осигурања, па стога тужилац није писаном понудом, која садржи све податке из тачке 5. став 1. и 2. Одлуке о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на

депозите и кредите („Службени гласник Републике Србије“, број 57/06) важеће у време закључења уговора о кредиту, био јасно и недвосмислено упознат са износом накнада и трошкова кредита, односно у конкретном случају премије осигурања. Због тога је ништава одредба правног посла закљученог између парничних странака о наплати премије осигурања од тужиоца, сходно одредби члана 103. став 1. Закона о облигационим односима, јер је противна принудним прописима. Последице ништавости је обавеза туженог да тужиоцу врати оно што је примио по основу ништаве одредбе уговора, а то је износ од 464.693,31 динара, са законском затезном каматом од дана стицања, у смислу одредбе члана 104., у вези члана 214. Закона о облигационим односима.

Из изложених разлога, Врховни касациони суд је одлуку као у другом ставу изреке донео применом одредбе члана 416. став 1. Закона о парничном поступку.

**Председник већа – судија
Бранислав Босиљковић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић